

Evelina Kristanova

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4935-7417>

SWPS University in Warsaw, Poland

Polish Catholic Press. A Bibliographical and Informational Review

Abstract

The author's intention was to recall the definition, genesis and development of the Polish Catholic press in various historical and political periods by reviewing the available literature on the subject. The emergence of Catholic-oriented periodicals in Poland dates back to the first half of the 19th century during the partitions, while significant development took place after the Second Polish Republic regained independence. The first years of the People's Republic of Poland were characterised by illusory democratic freedoms, which is why new Catholic periodicals were established. An important turning point came in 1953, when almost all periodicals published by the Catholic Church were closed. Between 1953 and 1956, the editorship of *Tygodnik Powszechny* was taken over by the PAX Association, which collaborated with the Communist authorities, with the aim of dividing Catholic circles. During the political thaw, some titles were reinstated, although their content was still subject to strict censorship. The democratic changes of 1989 brought in the free market, which in turn became a financial challenge for Catholic editorial boards. Due to a lack of funds, the longstanding *Przegląd Powszechny* ceased its publications in 2012. The article is an informative and bibliographical review and shows the correlation between the development of the press and changing political conditions. The analysis results in a fragmentary study of the selected press segment.

Keywords

Polish Catholic press, media and politics, state of research.

1. Introduction

The reason behind the selection of the subject for this paper is the paucity of existing research and the lack of synthetic studies concerning the Catholic press. To date, there have been few comprehensive articles, dedicated bibliographies, press catalogues, bibliographies of selected periodicals, summaries of library collections, etc. published on the subject.¹ This paper is based on studies, encyclopaedic and dictionary publications, and other sources available on the Internet. Among the research methods, the most useful proved to be the critical analysis of press content, as well as qualitative and comparative methods.²

¹ *Bibliografia katolickich czasopism religijnych w Polsce 1918–1944*, ed. Z. Zieliński, TN KUL, Lublin 1981; *Bibliografia katolickich czasopism religijnych w Polsce 1945–1989*, ed. D. Wielgat, TN KUL, Lublin 1996; *Bibliografia wydawnictw Księgarni św. Wojciecha*, ed. B. Żynda, Księgarnia św. Wojciecha, Poznań 1970; B. Biela, *Bibliografia zawartości “Studiów Pastoralnych” (2005–2014)*, “*Studia Pastoralne*” 11 (2015), pp. 322–341; J.J. Bojarski, A.L. Gzella, *Katalog prasy i wydawnictw katolickich*, Kerygma, Lublin 1994; T. Dusza, *Czasopisma misyjne w polskich bibliotekach*, ATK, Warszawa 1980; B. Góra, *Krakowskie katolickie czasopisma religijne okresu dwudziestolecia międzywojennego w zbiorach Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie*, 2005, https://rep.up.krakow.pl/xmlui/bitstream/handle/11716/2828/38_krakowskie_katolickie_czasopisma_religijne_b_gora.pdf?sequence=1 (8.12.2020); L. Dyczewski, *Działalność wydawnicza Kościoła katolickiego w Polsce międzywojennej*, “*Homo Dei*” 41 (1972) No 4, pp. 289–294; A. Hamryszczak, *Bibliografia zawartości półrocznika “Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”. Tomy 1–100*, “*Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*” 101 (2014), pp. 5–90; K. Kosyrzyk, *Prasa katolicka orężem prawdy*, Katowice 1939; S. Krukowski, *Bibliografia zawartości czasopisma “Studia Polonijne”: tomy 22–26*, “*Studia Polonijne*” 26 (2006), pp. 289–302; *Polskie czasopisma religijno-społeczne w XIX w. Materiały do katalogu*, eds. B. Lesisz et al., KUL, Lublin 1988; R. Żmuda, *Bibliografia piśmiennictwa o polskich bibliotekach kościelnych za lata 2006–2010*, “*Fides*” 39 (2014) No 2, pp. 111–184; E. Lubojańska, *Gość Niedzielny – charakterystyka dodatków do czasopisma w latach 1923–1939*, “*Fides*” 28/29 (2009), pp. 149–165; R. Niparko, *Dwutygodnik Katechetyczny i Duszpasterski 1897–1910. Bibliografia analityczna*, UAM, Poznań 2007; J. Siuda, *Krakowskie czasopisma katolickie w wersji elektronicznej: przegląd i omówienie*, “*Fides*” 27 (2000), pp. 289–302; A. Szafran-Bartoszek, *Bibliografia “Przeglądu Katechetycznego” 1946–1948*, “*Poznańskie Studia Teologiczne*” 10 (2001), pp. 187–198; W. Umiński, *Czasopisma wydawane przez Zgromadzenie Księża Misjonarzy św. Wincentego w XIX i XX w.*, “*Folia Historica Cracoviensia*” 12 (2006), pp. 119–129; Z. Zieliński, *Środki propagandowe Kościoła katolickiego w Polsce 1918–1939*, in: *Ojczyzna i wolność. Prace ofiarowane Profesorowi Janowi Ziółkowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, eds. A. Barańska, W. Matwiejczyk, E. M. Ziółek, TN KUL, Lublin 2000, pp. 217–232.

² S. Cisek, *Metoda analizy i krytyki piśmiennictwa w nauce o informacji i bibliotekoznawstwie w XXI wieku*, “*Przegląd Biblioteczny*” 78 (2010), pp. 273–284; *Metody badań medjoznawczych i ich zastosowanie*, eds. A. Hess, M. Lisowska-Magdziarz, A. Szymańska, IDMiKS UJ, Kraków 2018; W. Pisarek, *Analiza zawartości prasy*, RSW, Kraków 1983; I. Tetelowska, *Analiza i ocena zawartości dzienników*, Part. 1 and 2, “*Zeszyty Prasoznawcze*” 1 and 5/6 (1960); I. Tetelowska,

The review of existing studies on the subject in question began with Czesław Lechicki's works that focus mainly on the press, which was published in the 19th century and during the era of the Second Republic of Poland.³ An extensive and profound analysis of socio-Catholic periodicals between 1918 and 1939 was conducted by Czesław Strzeszewski;⁴ while an extensive body of literature on those publications published between 1945 and 1948 has recently been compiled by Przemysław Pazik.⁵ Press experts have sporadically shown interest in the state of research on these periodicals, as proved by the study on *Przegląd Powszechny* by Fr. Andrzej Kaleta.⁶ Among other notable examples are the publications by Marek Władysław Kolasa, Fr. Joachim Gieli and others cited below.⁷ A significantly larger number of studies focus on individual press titles,

Analiza zawartości gazet – wstępne studium funkcjonalnej typologii prasy, "Zeszyty Prasoznawcze" 4 (1962); I. Tetelowska, *Szkice prasoznawcze*, in: *Wybór rozpraw i artykułów*, eds. P. Dubiel, W. Pisarek, OBP, Kraków 1972; S. Pamuła, *Metoda analizy zawartości prasy*, Wyd. WSP, Częstochowa 1996; K. Szczepaniak, *Zastosowanie analizy treści w badaniach artykułów prasowych – refleksje metodologiczne*, "Acta Universitas Lodzensis. Folia Sociologica" 42 (2012), pp. 83–112.

³ C. Lechicki, *Polskie czasopiśmiennictwo katolickie w latach 1833–1914*, "Kwartalnik Historii Prasy Polskiej" 1 (1983), pp. 19–42; C. Lechicki, *Polska prasa katolicka 1945–1948*, "Kwartalnik Historii Prasy Polskiej" Vol. 22 (1983) No. 2; C. Lechicki, *Prasa katolicka Drugiej Rzeczypospolitej*, "Kwartalnik Historii Prasy Polskiej" 2 (1983), pp. 45–70; C. Lechicki, *Rzut oka na sto lat polskiego czasopiśmiennictwa katolickiego (1833–1939)*, "Novum" 1–3 (1975), pp. 76–92; C. Lechicki, *W sprawie dziennika katolickiego w Warszawie*, "Kwartalnik Historii Prasy Polskiej" Vol. 20 (1981) No. 2; C. Lechicki, *Z badań nad międzywojennym czasopiśmiennictwem katolickim w Polsce*, "Sprawozdanie z Czynności Wydawniczej i Posiedzeń Naukowych KUL" 17 (1969).

⁴ C. Strzeszewski, *Katolickie czasopiśmiennictwo społeczne w Polsce w dwudziestoleciu międzywojennym*, "Roczniki Nauk Społecznych" 6 (1979), pp. 29–49.

⁵ P. Pazik, *Political Catholicism in Poland in 1945–1948. An Overview of Political Activity of Catholics*, "Kwartalnik Historyczny" 2 (2018), pp. 111–142; cf. I. Barea, *Political Catholicism and Catholic Politics*, "Political Quarterly", 4 (1946), pp. 290–302; M. Hańderek, *Unia 1940–1948. Dzieje zapomnianego ruchu ideowego*, IPN, Warszawa 2019.

⁶ For instance, A. Kaleta, *Przegląd Powszechny 1884–2005. Charakterystyka i stan badań*, "Rocznik Bibliologiczno-Prasoznawczy" 10 (2006), pp. 85–105.

⁷ Other notable publications include C. Brzoza, *Cracow Catholic Press in 1918–1939*, "Studia Historyczne" 2 (2004), pp. 187–209; J. Giela, *Polska prasa katolicka w diecezji wrocławskiej 1895–1939*, "Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne" 58 (1989), pp. 79–267; M. W. Kolasa, *Historiografia prasy polskiej (do 1918 roku). Naukometryczna analiza dyscypliny 1945–2009*, Wyd. UP, Kraków 2013; M. W. Kolasa, *Prasa Krakowa w dekadzie przemian 1989–1998*, Kraków 2004; M. W. Kolasa, *Krakowska prasa katolicka u schyłku XX wieku*, "Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia Ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia" 4 (2006),

the issues discussed in their pages, and selected groups of magazines aimed at various target audiences (the general public, the working class, the intelligentsia, clergy, etc.).⁸

2. Definition of the Catholic press

Thus far, Catholic periodicals have been defined in one of two ways: those which have an ecclesiastical sub-editor, and thus, are formally related to the Church hierarchy, and those without the sub-editor that still focus on topics in line with the social teachings of the Church.⁹ Although the role of the press was recognised by the Church (as evidenced by the 1913 convention organised in Krakow by Archbishop Adam Sapieha),¹⁰ it is quite challenging to determine whether a given periodical can be classified as a Catholic publication in different historical periods. A case in point is *Gazeta Katolicka* (1896–1910), distributed during the partitions of Poland – an informal publication that represented the political interests of the Catholic Centre Party in Germany, which in many aspects were

pp. 105–120; A. Lepa, *Prasa katolicka w Polsce – szanse i zagrożenia*, in: *Pięćciolecie transformacji mediów*, ed. A. Słomkowska, Elipsa, Warszawa 1995, pp. 171–180; A. Paczkowski, *Prasa polska 1918–1939*, PWN, Warszawa 1980, pp. 292–302 (subchapter: *Prasa Kościoła katolickiego*); J. Zając, *Czasopiśmiennictwo kościelnej prowincji wileńskiej w II Rzeczypospolitej*, Muzeum Niepodległości, Warszawa 2019.

⁸ Some examples include: J. Jarowiecki, *Katolickie czasopisma dla młodzieży – tradycja i współczesność*, “Gospodarka, Rynek, Edukacja” 15 (2014), pp. 5–16; A. Kaleta, *Polskie czasopiśmiennictwo misyjne w II Rzeczypospolitej*, PW Wega, Kalisz 2001; M. M. Kuczkowski, *Dzieje Trzeciego Zakonu Św. Franciszka z Asyżu na ziemiach polskich w latach 1918–1939 w świetle czasopism tercjarskich*, Bernardinum, Pelplin 2010; J. Macała, *Polska prasa katolicka wobec wojny domowej w Hiszpanii 1936–1939*, “Studia nad faszyzmem i zbrodniami hitlerowskimi” 20 (1997), pp. 115–135; J. Walkusz, *Aktywność czasopiśmienniczo-wydawnicza Kościoła katolickiego w Polsce w XIX i XX wieku. Wprowadzenie w problematykę*, in: *Kościół w Polsce. Dzieje i kultura*, Vol. 3, ed. J. Walkusz, KUL, Lublin 2004, pp. 5–19.

⁹ Cf. W. Mysłek, *Kościół katolicki w Polsce w latach 1918–1939*, Książka i Wiedza, Warszawa 1966.

¹⁰ During the convention, the need to establish a Catholic daily newspaper was addressed for the first time. In the same year, the ‘Press Fund of the priests of the Diocese of Cracow’ was established, which continued its operations after the First World War. The fund supported Catholic magazines, including *Niewiasta Katolicka*, *Siew*, *Postęp* and *W Obronie Prawdy*. Through the efforts of Archbishop Sapieha, the diocesan weekly *Dzwon Niedzielny* was established in 1924. Cf. J. Turowicz, *Adam Stefan Sapieha a prasa katolicka*, in: *Księga Sapieżyńska*, Vol. 1, ed. J. Wolny, PTT, Kraków 1982, pp. 325–338.

incompatible with the standpoint of the Church.¹¹ In turn, the existence of magazines serving to undermine Catholic circles in the People's Republic of Poland is confirmed by the operations of the PAX Association. It owned a number of titles, including the daily newspaper *Słowo Powszechne* (1947–1993) and the weeklies *Dziś i Jutro* (1945–1956), *Kierunki* (1956–1990), *WTK* (1953–1957), and *Zorza* (1982–1991).¹² Despite there having been no in-depth study on the PAX press, the following argument about the PAX Association was made: 'Deprived of the Church's acceptance, PAX craves for it, pretending to be the main player in the game between the authorities and the Church hierarchy [...] it co-operates with the movement of 'Patriot Priests,' an organisation established by the Security Office.'¹³ Between 1953 and 1956, the PAX Association took over the editorial office of *Tygodnik Powszechny* without even bothering to inform the readership.¹⁴ All the aforementioned periodicals offered content that was religious in its nature. However, due to the lack of an ecclesiastical sub-editor, it did not receive the official approval of the Church. Moreover, considering the policies of the PAX Association, it is difficult to classify these periodicals as Catholic publications.¹⁵

¹¹ R. Śpiewak, "Gazeta Katolicka – pismo duchowieństwa i ludu polskiego na Śląsku" w latach 1896–1910, Muzeum, Kraków–Chorzów 2006.

¹² Cf. 40 lat ze "Słowem", ed. J. Wójcik, IW PAX, Warszawa 1987; A. W. Kaczorowski, *Dziennikarze "Słowa Powszechnego". Przypadek Bronisława Komorowskiego*, in: *Oficjalna prasa w PRL*, eds. S. Ligarski, R. Łatka, IPN, Szczecin–Warszawa 2020, pp. 127–140; W. Kaczorowski, *Nie tylko instynkt państwowy. "Słowo Powszechne" – dziennik Stowarzyszenia PAX w latach 1955–1958*, in: *Nie tylko "Po Prostu". Prasa w dobie odwilży 1955–1958*, eds. M. Przeperski, P. Sasanka, IPN, Warszawa 2019, pp. 270–308.

¹³ *Krąg Turowicza. Tygodnik, czasy, ludzie 1945–1999*, eds. W. Bereś, K. Burnetko, J. Podsadecka, Fundacja Świat Ma Sens, Kraków 2012, pp. 144–145.

¹⁴ Cf. M. Strzelecka, *Obraz katolika na łamach "Tygodnika Powszechnego" w latach 1953–1956*, in: *Wychowanie a polityka – mity i stereotypy w polskiej myśli społecznej XX wieku*, ed. W. Wojdyła, Wyd. UMK, Toruń 2000, pp. 115–126.

¹⁵ The press of the Christian Social Association was of a similar nature, cf. C. Kuta, *Rola i znaczenie prasy Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Społecznego*, in: *Oficjalna prasa w PRL*, eds. S. Ligarski, R. Łatka, IPN, Szczecin–Warszawa 2020, pp. 113–125; on the PAX Association: A. Dudek, *Program Stowarzyszenia PAX. Realizm, koniunkturalizm czy utopia?*, "Politeja" 25 (2013), pp. 69–78; *Komu służył PAX*, ed. Sabina Bober, IW PAX, Warszawa 2008; A. Orzełek, *U źródeł ruchu katolików A. Dudek, 'społecznie postępowych'. Zapis nieopublikowanej dyskusji działaczy i publicystów Stowarzyszenia PAX pt. "Jak doszło do powstania »Dziś i Jutro«" z 1975 r.*, "Pamięć i Sprawiedliwość" 3 (2021), pp. 587–621; T. Sikorski, *Orientacje ideowo-polityczne środowisk katolików świeckich w Polsce (1956–1972)*, in: *Dzieje Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim*, Vol. 2, eds. M. Siedziako, Z. Stanuch, G. Wejman, IPN, Szczecin–Warszawa 2017, pp. 101–139; *Ewolucja ideowo-polityczna Stowarzyszenia PAX w okresie pierwszych*

Leon Dyczewski characterised the Catholic press as ‘a medium of social communication that takes the form of periodical publications recognising the Christian hierarchy of values’, as well as presenting its doctrinal and historical aspect.¹⁶ However, neither the older source *Encyklopedia wiedzy o prasie* (1976) nor the somewhat newer *Słownik terminologii medialnej* (2006) listed the term ‘Catholic press’ per se. The former does mention the subclass of the ‘religious press’, i.e., periodicals addressed to followers of a given religion. Due to the large range, and the number and variety of publishing initiatives, the Roman Catholic press is listed as part of this subcategory. This comprised not only those of different periodicity, but also of various nature: e.g., popular, theological, scientific, socio-cultural. As the Roman Catholic press was aimed at priests, workers, families, women, the youth or children, it focused on discussing specific issues with regard to its target audience. *Encyklopedia wiedzy o prasie* also provides the following entries: ‘church press’ and ‘religion-supporting press.’¹⁷ Importantly, the church press segment of the Catholic press in Poland (besides titles obviously controlled by the Church) was often owned by secular institutions and usually published by religious associations. Pope Paul VI’s *Inter Mirifica – A Decree on the Media of Social Communication* (1963) called for the backing of a ‘good press’, which was intended to ‘form, strengthen and disseminate’ public opinions in accordance with the natural law; the social teachings of the Church and the commandments. Another, older, term that appears in the literature is ‘confession press’ or ‘press of the Catholic Church.’

Marek Glogier aptly defined the ‘religious press’ as a series of publications intended for ‘followers of the great polytheistic and monotheistic religions, namely Judaism, Christianity, and Islam, and organisations of a religious nature.’¹⁸ He argued that it had ‘higher aspirations’ and enjoyed a ‘broader interest’ among the general public. Glogier positioned the term, the ‘religion-supporting press’, among the different traditions and theological schools of individual religions (e.g., within Christianity: Catholicism, Orthodoxy and Protestantism). On the

*miesiący “Karnawału Solidarności” (sierpień–grudzień 1980), „Athenaeum” 54 (2017), pp. 99–136; T. Sikorski, *Fronda. Rozłam w Stowarzyszeniu PAX w 1955 roku. (Geneza – przebieg – konsekwencje)*, “Dzieje Najnowsze” 1 (2018), pp. 201–227.*

¹⁶ *Encyklopedia katolicka*, Vol. 16, KUL, Lublin 2012, pp. 263–264.

¹⁷ Church documentation on the media, cf. K. Pokorna-Ignatowicz, *Kościół w świecie mediów. Historia-dokumenty-dylematy*, Wyd. UJ, Kraków 2002.

¹⁸ M. Glogier, *Prasa parafialna*, in: *Słownik wiedzy o mediach*, ed. E. Chudziński, Park Edukacja, Warszawa 2007, pp. 149–153.

other hand, he perceived the 'church press' as existing within a particular Christian denomination, including Roman Catholic, Old Catholic, Greek Catholic, Orthodox, Evangelical, and other Protestant press. It also encompassed official periodicals – the mouthpieces of the universal Church – as well as the diocesan, parish or monastic press that was approved by ecclesiastical sub-editor. In addition, parish periodicals would belong to the grassroots press, mainly published by parish councils, associations, organisations and religious movements, by individual parish priests or even laymen. Recent studies on the parish press have focussed on its history and typology between 1918 and 1939.¹⁹

Some authors defined the Catholic press as publications that 'do not oppose Christian dogma and morality' or 'propagate the faith.'²⁰ Nowadays, attention is drawn to its evangelising role²¹ and the fact that it does not pursue commercial goals (eschewing them).

3. Evolution of Catholic periodicals (from the 19th century to the end of the Second Polish Republic)

The Catholic press will soon celebrate the 200th anniversary of its foundation, which makes it a long-lived phenomenon. Although the Piarist and Jesuits are considered the main contributors to its emergence, the very first Catholic periodical publications were the 16th century leaflets (written in Latin and edited by clerics) initially intended for abbots and bishops, informing them on church festivals.²² Dominated by trends of the Enlightenment, the 18th century peri-

¹⁹ Cf. W. Dudka, *Typologia prasy parafialnej Kościoła Rzymskokatolickiego w okresie II Rzeczypospolitej*, "Rocznik Historii Prasy Polskiej" 1–2 (2008), pp. 35–56; J. Kapuściński, *Osiągnięcia historiograficzne księży diecezji częstochowskiej na łamach prasy parafialnej w okresie II Rzeczypospolitej*, "Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne" 111 (2019), pp. 93–113; P. Olszewski, *Rys historyczny rozwoju prasy parafialnej w diecezji katowickiej do roku 1941*, "Fides" 2 (2018), pp. 121–146.

²⁰ Cf. J.J. Bojarski, A.L. Gzella, *Katalog prasy i wydawnictw katolickich*, Kerygma, Lublin 1994, p. 4; E. Kristanova, *Program społeczny i kulturalny "Tęczy" (1927–1939) na tle prasy katolickiej w II Rzeczypospolitej*, Ibidem, Warszawa 2006, p. 5; W. Mysłək, *Kościół katolicki w Polsce*, Książka i Wiedza, Warszawa 1966, p. 190.

²¹ J. Stala, *Ewangelizacja w misji Kościoła*, in: *Wybrane zagadnienia z katechetyki*, ed. J. Stala, Biblos, Tarnów 2003, pp. 347–373.

²² Cf. K. Zawadzki, *Początki prasy polskiej. Gazety ulotne i seryjne XVI–XVIII wieku*, BN, Warszawa 2002; *Druki ulotne w procesie komunikacji społecznej w XIX wieku (do 1918 roku)*,

odicals were not considered Catholic, despite the fact that they were published by priests and would significantly raise the standing of a given order.

The true Catholic press dates back to the early 19th century and was initially printed in large cities and aimed at the clergy – though it had little actual impact. The first national periodicals for priests were the Przemysl-based quarterly *Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy* (1833–1840) and the Krakow-based *Tygodnik Kościelny* (1848–1849).²³ Subsequently, periodicals for the general public were established, which in the 19th century and the interwar period stood out with their national-Catholic tone.²⁴ The Catholic press included, inter alia, the Krakow-based daily *Głos Narodu* (1893–1939),²⁵ while the oldest diocesan periodical was the Pelplin-based *Pielgrzym* (1869–1939), followed by *Posłaniec Serca Jezusowego* (1872–1939), a popular Krakow-based monthly with a high circulation of 150,000 copies, which still exists today (1872–1939, 1946–1953, 1982–).²⁶ Another important publication for contemporary readers was the socio-religious *Przewodnik Katolicki* (1895–1939, 1956–) by St. Wojciech's Printing House and

ed. M. Karpińska, Wyd. UW, Warszawa 2018; *Druki ulotne i okolicznościowe – wartości i funkcje*, eds. K. Migoń, M. Skalski-Złat, A. Żbikowska-Migoń, Wyd. UW, Wrocław 2006.

²³ C. Lechicki, *Polskie czasopiśmiennictwo katolickie w latach 1833–1914*, “Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” 1 (1983), p. 19.

²⁴ Cf. D. Raś, M. Woźniak, *Inspiracje krakowskiej prasy katolickiej w dobie odzyskiwania niepodległości i w początkach II Rzeczypospolitej*, “Studia Środkowoeuropejskie i Bałkanistyczne” 28 (2019), pp. 77–95; C. Lechicki, *Prasa katolicka Drugiej Rzeczypospolitej*, “Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” 2 (1984), pp. 45–69; E. Kristanova, *Program społeczny i kulturalny “Tęczy” (1927–1939) na tle prasy katolickiej w II Rzeczypospolitej*, Ibidem, Warszawa 2006, pp. 11–30; R. Stopikowski, *Kościół katolicki w cesarstwie rosyjskim w świetle polskiej prasy katolickiej drugiej połowy XIX wieku*, Stow. Współpracy Polska – Wschód, Warszawa 2001.

²⁵ C. Lechicki, *Krakowski “Głos Narodu” w latach 1914–1939*, “Studia Historyczne” 3 (1973), pp. 343–382; M. Ordyłowski, *Problematyka olimpijska w prasie polskiej okresu zaborów na przykładzie krakowskiego dziennika “Głos Narodu”*, “Kwartalnik Naukowy Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu” 3 (1994).

²⁶ A monograph on *Pielgrzym*: A. Romanow, *“Pielgrzym” pelpliński w latach 1869–1920*, Instytut Kaszubski, Gdańsk–Pelplin 2007; Cf. J. Banach, *Pelpliński “Pielgrzym” czołowym pismem polskim w Prusach Zachodnich przed I wojną światową*, “Studia Pelplińskie” 19 (1988), pp. 265–275; J. Borzyszkowski, *“Pielgrzym”*. *Gazeta i wydawnictwo w Pelplinie 1869–1939*, “W Kręgu Książki” 9 (1987), pp. 68–75; cf. C. Brzoza, *Krakowska prasa katolicka 1918–1939*, “Studia Historyczne” 2 (2004), pp. 187–209; W. M. Kolasa, *Krakowska prasa katolicka u schyłku XX wieku*, “Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis, Studia Ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia” 4 (2006), pp. 105–120; J. Siuda, *Krakowskie Wydawnictwo Księża Jezuitów “WAM” i jego działalność wydawnicza na stronach sieci Internet*, “Fides” 10/11 (2000), pp. 166–178.

Bookshop in Poznań²⁷ From the late 19th century, patronal magazines were also targeted towards less educated female readers, including *Pracownica Katolicka* (1911–1922) and *Niewiasta Polska* (1899–1907).²⁸

In the Second Republic of Poland, the Catholic press, now acknowledged by the hierarchical Church,²⁹ became the most important medium for the dissemination of Christian values. With its main headquarters in Poznań, it accounted for a quarter of the total press market circulation.³⁰ Countless new initiatives also emerged at that time, mostly through monastic press.³¹

A sheer publishing phenomenon was the sensationalist daily *Mały Dziennik* (1936–1939) issued by the Franciscan Fathers in Niepokalanów, a magazine that had originally been founded by St. Maximilian Kolbe³². Similar to *Rycerz*

²⁷ O. Bergmann, *Oblicza modernizacji Drugiej Rzeczypospolitej na przykładzie informacyjnych aspektów ogłoszeń prasowych "Przewodnika Katolickiego" (1936) i "Małego Dziennika" (1937)*, "Klio" 1 (2013), pp. 99–138; I. Błaszczuk, *Walka Kościoła katolickiego z pijaństwem i alkoholizmem na łamach "Przewodnika Katolickiego" w latach 1930–1939*, "Acta Universitatis Nicolai Copernici Pedagogika" 30 (2014), pp. 115–137; P. Kucia, *Obraz Święta Niepodległości. Analiza dyskursu prasowego "Polityki" i "Przewodnika Katolickiego" w latach 2011–2014*, "Biuletyn Edukacji Medialnej" 1 (2015), pp. 95–107; P. Wiatrowski, *Morfologiczne i leksykalne wykładniki negatywnych emocji w "Przewodniku Katolickim" z lat 1895–2005*, Rys, Poznań 2010.

²⁸ I. Krasieńska, *"Niewiasta Polska" (1899–1907) jako przykład pisma patronackiego – zarys monograficzny*, "Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN" 62 (2017), pp. 113–122.

²⁹ K. Kosyrzyk, *Prasa katolicka orężem prawdy*, Księgarnia i Drukarnia Katolicka S.A., Katowice 1939; J. Mazurek, *Stwórzmy prasę katolicką, czyli przyczynmy się do poszerzania Towarzystwa dla Popierania Prasy Katolickiej*, Kraków 1914; F. Radziwiłł, *Znaczenie i potrzeba prasy katolickiej*, Kraków 1912.

³⁰ J. Łojek, J. Myśliński, W. Władyka, *Dzieje prasy polskiej*, Interpress, Warszawa 1988, p. 115.

³¹ Cf. A. Paczkowski, *Prasa polska w latach 1918–1939*, PWN, Warszawa 1980, p. 296.

³² Cf. O. Bergmann, *Oblicza modernizacji Drugiej Rzeczypospolitej na przykładzie informacyjnych aspektów ogłoszeń prasowych "Przewodnika Katolickiego" (1936) i "Małego Dziennika" (1937)*, "Klio" 1 (2013), pp. 99–138; J. Pietkiewicz, *"Mały Dziennik" jako przedsięwzięcie medialne. Geneza i zarys charakterystyki czasopisma*, "Acta Universitatis Lodzianis. Folia Historica" 95 (2015), pp. 125–147; J. Pietkiewicz, *Pomiędzy diagnozą rzeczywistości a kreacją stereotypów. Problematyka publicystyki "Małego Dziennika" w Drugiej Rzeczypospolitej*, Łódź 2016 [an unpublished doctoral thesis defended at the Faculty of Philosophy and History, University of Łódź, under the supervision of Prof. P. Waingertner]; J. Rudziński, *Św. Maksymilian Maria Kolbe jako wydawca i dziennikarz*, "Kwartalnik Historii Prasy Polskiej" 3–4 (1992), pp. 196–202.

Niepokalaney (1922–1952, 1981–), it was intended for the general public and boasted a high circulation.³³

An important event in the history of the Catholic press was also the establishment of the Catholic Press Agency, which operated between 1927 and 1939. Researchers have shown interest in the political context of its journalistic activity under the leadership of Fathers Józef Gawlina and Zygmunt Kaczyński.³⁴

It is also worth mentioning the Catholic socio-cultural magazines founded between 1918 and 1939 for the intelligentsia: the highly rated *Kultura* (1936–1939), the popular *Tęcza* (1927–1939) and the philosophical *Verbum*, which represents the so-called ‘Circle of Father Władysław Kornilowicz’ (1934–1939).³⁵ These periodicals all played an important role, even though they differed substantially in their nature, quality, and appeal. Another socio-cultural, but also family-targeted, journal was the Warsaw-based monthly *Rodzina Polska*, published by the Pallottines.³⁶ According to the Church, these titles were created as a ‘counterbalance’

³³ At its peak, *Rycerz Niepokalaney* had a circulation of 800,000 copies.

³⁴ M. Szczepaniak, *Katolicka Agencja Prasowa – utworzenie i działalność pod kierunkiem ks. Józefa Gawliny*, “Polonia Sacra” 3 (2015), pp. 177–198; M. Szczepaniak, *Prasa katolicka a polityka. Casus ks. Zygmunta Kaczyńskiego*, “Polonia Sacra” 3 (2017), pp. 193–211; Cf. R. Gajewski, *Ks. Zygmunt Kaczyński – kapłan i polityk*, System Graf, Lublin 2013; K. Klauza, Z. Skwierczyński, *Katolicka Agencja Prasowa*, in: *Encyklopedia katolicka*, Vol. 8, ed. A. Bednarek et al., Lublin 2000, pp. 1082–1083; the Catholic Press Agency was relaunched in 1993 under the name: Catholic News Agency.

³⁵ So far, no monograph has been devoted to *Kultura*. There is only a bibliography of its contents, Cf. M. Kunowska-Porębna, *Bibliografia zawartości “Kultury” 1936–1939*, KUL, Lublin 2008, and some minor works, including C. Lechicki, *Poznańska “Kultura” (1936–1939)*, “Zeszyty Prasoznawcze” 4 (1985), pp. 47–62; M. Dąbrowska, *Poznańska “Kultura” (1936–1939). Między literaturą i katolicyzmem*, “Ecclesia. Studia z Dziejów Wielkopolski” 7 (2012), pp. 301–332; E. Kristanova, *Reklama książki na łamach poznańskiej “Kultury” (1936–1939)*, “Acta Universitatis Lodziensis. Folia Librorum” 10 (2001), pp. 107–118; as for studies on “Verbum”, these include: A. Bielak, *Krytyka literacka w “Verbum”*, KUL, Lublin 2013; E. Kristanova, *Wybrane zagadnienia literackie okresu dwudziestolecia międzywojennego w świetle publikacji kwartalnika “Verbum” (1934–1939)*, in: *Region i książka. Szkice z dziejów książki regionalnej*, eds. E. Andrysiak, E. Steczek-Czerniawska, KTPN, Kalisz 2016, pp. 27–43; *Verbum (1934–1939). Pismo i środowisko. T. 1, Materiały do monografii*, eds. M. Błońska, M. Kunowska-Porębna, S. Sawicki, TN KUL, Lublin 1976; *Verbum (1934–1939). Pismo i środowisko. T. 2, Wybór artykułów*, eds. M. Błońska, M. Kunowska-Porębna, S. Sawicki, TN KUL, Lublin 1977; there are just a few studies on the family-oriented “Tęcza”: F. Lenort, *O poznańskiej “Tęczy” z lat 1927–1939 czyli o magazynie kulturalnym z katolicyzmem w tle*, “Ecclesia. Studia z Dziejów Wielkopolski” 4 (2009), pp. 419–441.

³⁶ E. Kristanova, *Ilustrowany miesięcznik społeczno-kulturalny i literacki “Rodzina Polska” (1927–1939). Ogólna charakterystyka pisma*, in: *Ludzie i książki. Studia i szkice bibliologiczne-*

to the liberal and popular *Wiadomości Literackie* (1924–1939).³⁷ An established and highly valued magazine eagerly studied by researchers is the popular Jesuit *Przegląd Powszechny* (1884–1939),³⁸ while the still published and successful Catholic weeklies *Gość Niedzielny* (1923–) and *Niedziela* (1926–) have yet to be thoroughly researched.³⁹ Some authors focused on the controversial issues of the

biograficzne, ed. E. Andrysiak, Łódź 2011, pp. 283–301; E. Kristanova, *Reklama książki na łamach "Rodziny Polskiej" (1927–1939)*, "Toruńskie Studia Bibliologiczne" Vol. 2, (2009) No. 2 (3), pp. 27–47; G. Michalski, *Miejsce i zadania kobiety w rodzinie katolickiej w przekazie miesięcznika "Rodzina Polska" (1927–1939)*, "Wychowanie w Rodzinie" 1 (2018), pp. 101–115.

³⁷ One of the most comprehensively researched weeklies of the interwar period, cf. M. Czarniecki, *U źródeł polskiego liberalizmu. "Wiadomości Literackie" wobec Kościoła katolickiego w latach 1924–1939*, Polwen, Radom 2004; R. Habielski, "Wiadomości Literackie" 1924–2004, "Studia Medioznawcze" 3 (2004), pp. 95–109; E. Szawerdo, "Nygat" na Węgrzech – "Wiadomości Literackie" w Polsce, UW KH, Warszawa 2006; M. Szpakowska, "Wiadomości Literackie" prawie dla wszystkich, W.A.B., Warszawa 2012; A. Zawiszewska, *Zachód w oczach liberatów. Literatura niemiecka, francuska i angielska na łamach "Wiadomości Literackich" (1924–1939)*, Wyd. US, Szczecin 2006; "Wiadomości Literackie" 1934–1939. Bibliografia zawartości, ed. A. Czachowski, ZN im. Ossolińskich, Wrocław 1999; "Wiadomości Literackie" (1924–1939). Wybór, ed. A. Zawiszewska, IBL PAN, Warszawa 2015.

³⁸ Cf. U. Caumanns, *Die polnischen Jesuiten, der Przegląd Powszechny und der politische Katholizismus in der Zweiten Republik. Ein Beitrag zur Geschichte der katholischen Presse Polens zwischen den Weltkriegen (1918–1939)*, Forschungsstelle Ostmitteleuropa, Dortmund 1996; D. Grzybek, *Żydzi i kwestia żydowska w publicystyce "Przeglądu Powszechnego" w latach 1884–1939*, "Studia Historyczne" 2 (2015), pp. 169–195; M. Jagiełło, *Trwałość i zmiana. Szkice o "Przeglądzie Powszechnym" 1884–1918*, Oficyna Przeglądu Powszechnego, Warszawa 1993; Z. Jakubowski, "Przegląd Powszechny" 1884–1918, ANS PZPR, Warszawa 1987; S. Pyszka, *Mysł społeczna jezuitów Prowincji Galicyjskiej w latach 1884–1918 na łamach "Przeglądu Powszechnego"*, "Rocznik Filozoficzny Ignatianum" 1 (2017), pp. 75–127; B. Topij-Stempińska, *Dyskurs o rodzinie na łamach "Przeglądu Powszechnego" w II Rzeczypospolitej*, "Wychowanie w Rodzinie" 2 (2015), pp. 139–154.

³⁹ The list of studies includes the following: A. Bajor, Z. Żmigrodzki, *Tygodnik katolicki "Niedziela" 1926–1939*, Wyd. AP "Educator", Częstochowa 2002; J. Dzierżyńska-Mielczarek, *Tygodnik katolicki "Niedziela" w latach 1981–2014*, "Kultura – Media – Teologia" 24 (2016), pp. 127–143; A. Grajewski, *Twój Gość*, Wyd. Kurii Metropolitalnej "Gość Niedzielny", Katowice 2008; R. Leśniczak, *Czy tygodnik katolicki "Niedziela" poparł Prawo i Sprawiedliwość w kampanii parlamentarnej w 2019 r.? Studium medioznawcze*, "Środkowoeuropejskie Studia Polityczne" 2 (2020), pp. 171–190; E. Lubojańska, *Reklama książki i prasy na łamach "Gościa Niedzielnego" (1923–1939)*, "Fides" 1 (2012), pp. 127–150; W. Pazera, *Kerygmat w prasie na przykładzie tygodnika "Niedziela" w latach 1945–1953*, Wyd. WSP, Częstochowa 2001; R. Graczyk, *Spory ideowo-polityczne w kręgu "Tygodnika Powszechnego" w latach 1945–1953*, in: *Temat polemiki: Polska. Najważniejsze polskie spory ideowo-polityczne*, ed. J. Kloczkowski, OMP, Kraków 2012, pp. 315–333; M. Wrześniewska, *Polityka w prasie – analiza prasoznawcza czasopisma "Niedziela" za rok 2016*, in: *Polityka i politycy w prasie XX i XXI wieku. Prasa*

time, e.g., deliberations on pornography in the light of public statements made in the Catholic press in the Second Republic of Poland.⁴⁰ The religious and cultural role of the aforementioned periodicals for the faithful in the 19th century and the interwar period was significant, printed material being the main mass medium of communication in Poland at the time⁴¹

4. Catholic periodicals between 1945 and 1989

After the war, the Communists began to recognise the political weight of the Catholic press and considered it ‘a serious threat to power’, which resulted in the liquidation of almost all Catholic-profiled periodicals in 1953.⁴² Therefore, the years 1945–1953 constitute an important turning point for the Catholic press, even though it only accounted for 5% of the total market circulation when

organizacji politycznych, eds. M. Dajnowicz, A. Miodowski, Wyd. Humanica ISK, Białystok 2017, pp. 337–349; R. Śpiewak, *Spółczesność – naród – państwo na łamach “Gościa Niedzielnego” (1923–1939)*, Wyd. Uniw. Ekonomicznego, Katowice 2022; R. Śpiewak, W. Widera, *The Mission of the Catholic Church for the State in the Discourse of “Gość Niedzielny” during Poland’s Interwar Period*, “Religions” 12 (2021) <https://doi.org/10.3390/rel12030188>.

⁴⁰ P. Beczek, *Przejawy pornografii według prasy katolickiej w II Rzeczypospolitej*, “Nasza Przyszłość” 33 (2020), pp. 227–257; W. Dudka, *Typologia prasy parafialnej Kościoła Rzymskokatolickiego w okresie II Rzeczypospolitej*, “Rocznik Historii Prasy Polskiej” 1–2 (2008), pp. 35–56; J. Kapuściński, *Osiągnięcia historiograficzne księży diecezji częstochowskiej na łamach prasy parafialnej w okresie II Rzeczypospolitej*, “Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 111 (2019), pp. 93–113; P. Olszewski, *Rys historyczny rozwoju prasy parafialnej w diecezji katowickiej do roku 1941*, “Fides” 2 (2018), pp. 121–146.

⁴¹ Cf. J. Plis, *Kościół katolicki w Polsce a prasa, radio i film 1918–1939*, Wyd. UMCS, Lublin 2001; M. Trąba, *Kościół katolicki w Polsce wobec kryzysu społecznoekonomicznego przelomu lat dwudziestych i trzydziestych XX wieku (wybrane zagadnienia)*, in: *Europa XX–XXI wieku. Społeczno-polityczne konsekwencje*, eds. L. Krzyżanowski, M. Gruszczyk, M. Skrzypek, Wyd. UŚ, Katowice 2017, pp. 69–96; Z. Zieliński, *Bibliografia katolickich czasopism religijnych w Polsce 1918–1944*, TN KUL, Lublin 1981.

⁴² W. Buchner, *Katolicyzm polityczny i jego wrogowie*, “Horyzonty Polityki” 12 (2014), pp. 99–113; J. Stefaniak, *Polityka władz państwowych PRL wobec prasy katolickiej w latach 1945–1953*, Wyd. „Secesja”, Lublin 1998; E. Kristanova, *Książka na łamach katolickich czasopism społeczno-kulturalnych w Polsce w latach 1945–1953*, Wyd. UŁ, Łódź 2012; J. Stala, *Implikacje historyczno-społeczne działalności duszpasterskiej i katechetycznej Kościoła w Polsce i Kościoła tarnowskiego w pierwszych latach po II wojnie światowej*, “Rocznik Teologii Katolickiej” 5 (2006), pp. 199–209.

compared to the interwar period.⁴³ In 1945, immediately after the war, *Tygodnik Warszawski* (1945–1948), *Tygodnik Powszechny* (1945–1953, 1956–) and *Dziś i Jutro* (1945–1956) were founded, offering three different approaches to the new socio-political reality for lay Catholics. These titles have been extensively discussed in the literature.⁴⁴ The statements issued by Fr. Jan Piwowarczyk, the first editor

⁴³ A. Domska, *Ograniczenia wolności prasy w PRL*, “*Studia Prawno-Ekonomiczne*” 84 (2011), p. 89.

⁴⁴ For instance, Cf. M. Biełaszkó, *Rola prasy w kształtowaniu się środowisk katolickich w latach 1945–1948. Casus “Tygodnika Powszechnego”, “Tygodnika Warszawskiego” i “Dziś i Jutro”*, in: *Aparat represji wobec inteligencji w latach 1945–1956*, eds. R. Habielski, D. Rafalska, Aspra-JR, Warsaw 2010, p. 15; A. Friszke, *Między wojną a więzieniem. Młoda inteligencja katolicka*, ISP PAN, Warszawa 2015; R. Graczyk, *Spory ideowo-polityczne w kręgu “Tygodnika Powszechnego” w latach 1945–1953*, in: *Temat polemiki: Polska. Najważniejsze polskie spory ideowo-polityczne*, ed. J. Kłoczowski, OMP, Kraków 2012, pp. 315–333; 5–181; M. Biełaszkó, “*Tygodnik Warszawski*” i jego środowisko (1945–1948), “*Biuletyn IPN*” 4 (2007), pp. 77–83; M. Biełaszkó, R. Graczyk, *Stanowisko katolików świeckich z “Tygodnika Warszawskiego”, “Tygodnika Powszechnego” oraz “Dziś i Jutro” wobec władzy i ideologii komunistycznej w latach 1945–1948*, in: *Polskie wizje i oceny komunizmu po 1939 roku*, eds. R. Łatka, B. Szlachta, Znak, Kraków 2015, pp. 235–239; W. Chmielewski, *Likwidowanie wydawnictw i prasy katolickiej w Polsce w drugiej połowie lat czterdziestych XX wieku*, “*Wychowanie w Rodzinie*” 1 (2018), pp. 117–140; R. Graczyk, *Cena przetrwania? SB a Tygodnik Powszechny*, Czerwone i Czarne, Warszawa 2011; R. Graczyk, *Początki “Tygodnika Powszechnego”. Piwowarczyk – Świącicki – Stomma – Turowicz*, in: *Stulecie urodzin Jerzego Turowicza*, eds. J. Sulikowska, A. Sulikowski, Volumina.pl, Szczecin 2015, pp. 13–31; R. Graczyk, *Realizm polityczny “Tygodnika Powszechnego” (1945–1989)*, “*Politeja*” 25 (2013), pp. 79–112; M. Jagiełło, *Próba rozmowy. Szkice o katolicyzmie odrodzeniowym i “Tygodniku Powszechnym” 1945–1953*, Vol. 2: “*Tygodnik Powszechny*” i komunizm 1945–1953, BN, Warszawa 2001; R. Jarocki, *Czterdzieści pięć lat w opozycji (o ludziach “Tygodnika Powszechnego”)*, Wyd. Literackie, Kraków 1991; *Krąg Turowicza. Tygodnik, czasy, ludzie 1945–1999*, eds. W. Beres, K. Burnetko, J. Podsadecka, Fundacja Świat Ma Sens, Kraków 2012; E. Kristanova, *On Literary Issues in “Tygodnik Powszechny” (1945–1953)*, LAP, Saarbrücken 2016; E. Kristanova, *Reklama książki na łamach “Tygodnika Warszawskiego (1945–1948)”*, in: *Od książki dawnej do biblioteki wirtualnej*, eds. D. Degen, M. Fedorowicz, Wyd. UMK, Toruń 2009, pp. 245–263; E. Kristanova, “*Tygodnik Warszawski*” (1945–1948) a władza komunistyczna, in: *Niewygodne dla władzy. Ograniczanie wolności słowa na ziemiach polskich w XIX i XX w.*, eds. D. Degen, J. Gzella, Wyd. UMK, Toruń 2010, pp. 357–374; E. Kristanova, “*Tygodnik Warszawski*” (1945–1948) na tle polskiej prasy katolickiej pierwszych lat po II wojnie światowej, “*Łódzkie Studia Teologiczne*” 17 (2008), pp. 247–255; G. Kucharczyk, *Ofensywa “Tygodnika Warszawskiego”*, in: *Chrześcijańsko-narodowi. Szkice z historii idei*, Wyd. Dębogóra, Dębogóra 2009, pp. 127–49; *Niezłomni w epoce fałszywych proroków. Środowisko “Tygodnika Warszawskiego” (1945–1948)*, eds. T. Sikorski, M. Kulesza, Wyd. von Borowiecky, Warszawa 2013; J. R. Nowak, *Obłudnik Powszechny*, MaRoN, Warszawa 2003; A. Orzełek, *Spory o romantyzm i realizm historyczny na łamach prasy polskich katolików świeckich w latach 1945–1953*, “*Przegląd Nauk Historycznych*” 2 (2020), pp. 203–231; S. Pamuła, *The Role of “Tygodnik Powszechny” in the Process of Democratic Transformation in Poland*, Wyd. PAT, Kraków 1994; A. Romanowski, *Wielkość i upadek “Tygodnika Powszechnego” oraz*

of the Krakow-based weekly, drew the attention of Piotr Ściślicki, who wrongly accused him of being unfamiliar with the actual social teachings of the Church.⁴⁵ The political situation of the Catholic press between 1945 and 1953 was presented by Janusz Stefaniak⁴⁶ while other researchers also took a keen interest in the issue of censorship.⁴⁷ Two Catholic magazines played an important role abroad – the London-based weekly (and later monthly) *Życie*, by the Veritas Foundation Publication Centre, and *Gazeta Niedzielną* (1949–), published in co-operation

inne szkice, Universitas, Kraków 2011; *Sensus Catholicus. Katolicy świeccy w Polsce Ludowej*, eds. R. Ptaszyński, T. Sikorski, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2014; M. Strzelecka, *Trudne kompromisy. Środowisko “Tygodnika Powszechnego” wobec reform systemu oświaty i wychowania w latach 1945–1989*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2009; M. Strzelecka, *Rola wychowania w powojennej rzeczywistości politycznej w publicystyce “Tygodnika Powszechnego” (1945–1953)*, Wyd. UMK, Toruń 1999; R. Wawryniewicz, *Przyczynki do badań nad obliczem politycznym “Tygodnika Powszechnego” i “Tygodnika Warszawskiego” w latach 1945–1948*, “Acta Universitatis Wratislaviensis”, Vol. 1135, Historia, 78 (1991), pp. 271–91; J. Wiszniewski, *Z historii prasy katolickiej w Polsce. Tygodnik Warszawski 1945–1948*, Wyd. PiT, Kraków 1998; J. Żakowski, *Pół wieku pod włos czyli życie codzienne “Tygodnika Powszechnego” w czasach heroicznych*, Znak, Kraków 1999.

⁴⁵ P. Ściślicki, *Publicystyka ks. Jana Piwowarczyka jako przykład opozycyjnej postawy “Tygodnika Powszechnego” wobec przemian ustrojowych w Polsce w latach 1945–1948*, Warszawa Firma Wydawnicza, Kraków 2010; Cf. R. Łętocha, *Fundamenty ideowe myśli społeczno-gospodarczej i politycznej ks. Jana Piwowarczyka*, “Polish Biographical Studies” 3 (2015), pp. 57–72.

⁴⁶ J. Stefaniak, *Polityka władz państwowych PRL wobec prasy katolickiej w latach 1945–1953*, Wyd. UMCS, Lublin 1998.

⁴⁷ K. Kamińska-Chełminiak, *Central Office of Control of the Press, Publications and Performance against the Catholic Press in the Late 50s and 60s. The Case of “Tygodnik Powszechny”*, in: *Social and Political Role of the Media*, eds. M. Łosiewicz, A. Ryłko-Kurpiewska, Novae Res, Gdynia 2015, Vol. 2, pp. 145–161; K. Kamińska-Chełminiak, *Cenzura państwowa wobec “Tygodnika Powszechnego” w okresie Października ‘56*, in: *Nie tylko “Po Prostu”. Prasa w dobie odwilży 1955–1958*, eds. M. Przeperski, P. Sasanka, IPN, Warszawa 2019, pp. 202–214; K. Kamińska-Chełminiak, *Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk wobec “Tygodnika Powszechnego” na przełomie lat 50. i 60. ub. wieku*, “Studia Medioznawcze” 4 (2013), pp. 95–112; K. Kamińska-Chełminiak, *Institutional Censorship in Relation to Catholic Press During the Decline of People’s Republic of Poland (1989–1990)*, “Folia Litteraria Polonica” 7 (2016), pp. 221–235; M. Strzelecka, *Cztery cenzorskie kreski – o ingerencjach Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk na łamach “Tygodnika Powszechnego” w latach 1945–1989*, in: *Obraz, dźwięk i smak w edukacji historycznej*, eds. S. Roszak, M. Strzelecka et al., *Obraz, dźwięk i smak w edukacji historycznej*, Stow. Oświatowców Polskich, Toruń 2010, pp. 103–119; B. Szaynok, *Zatrzymane w archiwach. Wojewódzki Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk w Poznaniu wobec tematyki żydowskiej na łamach czasopism katolickich (1945–1950)*, “Zagłada Żydów. Studia i Materiały” 14 (2018), pp. 354–386; P. Szwacha, *Cenzura wobec Głosu Katolickiego na przełomie lat 40. i 50. XX wieku*, “Zeszyty Prasoznawcze” 3 (2017), pp. 596–611.

with the Polish Catholic Mission in England.⁴⁸ After 1956, some Catholic titles were gradually reactivated, most notably *Tygodnik Powszechny*, and others were established.⁴⁹ According to Władysław Marek Kolasa, between 1945 and 1989, around 70 Catholic-profiled periodicals were published in Krakow alone.

5. Polish Catholic periodicals after 1989

Another important date is 1989, when Catholic periodicals entered the free market of the new democratic system⁵⁰ A further development for the Catholic press was the impact, besides 'tradition, of church documents and the changing political landscape'.⁵¹ In 1998 the number of Krakow-based Catholic titles quadrupled when compared to 1988. Kolasa identified the reasons behind this phenomenon as being mainly due to the liberalisation of the press laws, the increased activity of Catholic publishers and associations, and the foundation of the Catholic News Agency⁵² The most recent decade has brought a growing scientific interest in contemporary Catholic writings. However, these new studies are fragmentary, since the vast majority focus on a single title, a selected group of Catholic periodicals, or certain aspects of their content.⁵³ The analyses

⁴⁸ P. Nowak, *Katolicki tygodnik religijno-społeczny "Życie", Londyn 1947–1959. Monografia*, Tow. Przyjaciół Archiwum Emigracji, Toruń 2014; J. Sikora, *Czasopisma emigracyjnej grupy literackiej "Kontynenty", "Studia Teologiczne"* 13 (1995), pp. 282–283; J. J. Gołębiowski, *Elity polskie w Londynie po II wojnie światowej*, "Studia Polonijne" 36 (2015), pp. 89–102.

⁴⁹ Cf. M. Patelski, *Cenzura komunistyczna wobec Kościoła katolickiego i prasy katolickiej w Polsce 1945–1957. Casus Śląska Opolskiego*, in: *Cenzura w PRL. Analiza zjawiska*, eds. Z. Romek, K. Kamińska-Chelminiak, ASPRA-JR, Warszawa 2017, pp. 125–144.

⁵⁰ On the issue, cf. T. Mielczarek, *Prasa Kościoła katolickiego w Polsce w latach 1945–2009*, in: *Media wyznaniowe w Polsce*, eds. E. Kossewska, J. Adamowski, ASPRA-JR, Warszawa 2004, pp. 89–96; G. Rydlewski, *Środki społecznego przekazu w nauczaniu Kościoła katolickiego w Polsce*, in: *Transformacja prasy polskiej (1989–1992)*, ed. A. Słomkowska, Elipsa, Warszawa 1992.

⁵¹ W. M. Kolasa, *Prasa Krakowa w dekadzie przemian 1989–1998. Rynek, polityka, kultura*, Wyd. AP, Kraków 2004, pp. 106; A. Orszulik, *Znaczenie prasy w życiu Kościoła i stan prasy katolickiej w Polsce*, "Pismo Okólne – Biuletyn Prasowy Episkopatu Polski" 24 (1988), pp. 18–31; J. Stala, *Internet – Church – Communication*, "Studia Pastoralne" 7 (2011), pp. 566–574.

⁵² W. M. Kolasa, *Prasa Krakowa w dekadzie przemian 1989–1998. Rynek, polityka, kultura*, Wyd. AP, Kraków 2004, p. 107.

⁵³ Cf. J. Jarowiecki, *Katolickie czasopisma dla młodzieży – tradycja i współczesność (1918–2000)*, "Gospodarka, Rynek, Edukacja" 4 (2014), pp. 5–16; on the content of parish press, esp. from the regions of Kielce and Katowice, cf. E. Słoń, *Dostęp do informacji o współczesnej*

focus on both popular and less well-known titles. The latter include rare studies on such periodicals as *W Kręgu* or the discontinued monthly *Magazyn Familia* (2008–2011).⁵⁴ An example of research into political relationships and the image of the Church are the studies conducted by Rafał Leśniczak and Justyna Szulich-Kałuża; whereas liberalism and its reception in the contemporary Catholic press is discussed by Agata Tasak,⁵⁵ and the issue of hate speech in relation to Catholic journalism between 2012 and 2017 is scrutinised by Anna Wallentin⁵⁶ Even though there have been some general conclusions on the contemporary Catholic press,⁵⁷ the review of the literature clearly shows that there is still a substantial lack of comprehensive and monographic studies on the matter.

kieleckiej prasie parafialnej, “Fides” 1 (2014), pp. 85–94; B. Warząchowska, *Współczesna prasa parafialna Archidiecezji Katowickiej*, in: *Książka, biblioteka, informacja. Między podziałami a wspólnotą*, eds. J. Dzieniakowska, M. Olczak-Kardas, Vol. 4, UJK, Kielce 2015, pp. 299–315.

⁵⁴ M. Glogier, “W Kręgu” – pismo krakowskich duszpasterstw akademickich w latach 1981–1990, in: *Wydawnictwa podziemne w powojennym Krakowie*, Wyd. i Drukarnia Secesja, Kraków 1993, pp. 81–99; E. Kristanova, *Miesięcznik społeczno-kulturalny “Magazyn Familia” (2008–2011) jako przykład pisma rodzinnego*, in: *Dzieje książki i prasy. Przegląd badań za lata 2013–2015*, eds. B. Iwańska-Cieślak, E. Pokorzyńska, Wyd. UKW, Bydgoszcz 2017, pp. 267–283.

⁵⁵ R. Leśniczak, *Patriotyzm, homofobia i nietolerancja a wizerunek społeczności LGBT+ w polskich tygodnikach katolickich w kontekście marszów równości w 2019 r.*, “Zeszyty Prasoznawcze” 3 (2020), pp. 103–120; R. Leśniczak, *Personalizacja wizerunku prasowego obozu Zjednoczonej Prawicy w okresie pandemii COVID-19. Analiza medjoznawcza “Tygodnika Powszechnego”, “Niedzieli” i “Gościa Niedzielnego”*, in: *Zatruta studnia? Media w czasach pandemii COVID-19*, ed. M. Sokołowski, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2021, pp. 307–334; R. Leśniczak, *Rama negatywizmu a wizerunek polskiej kampanii parlamentarnej 2019 r. na łamach katolickiego tygodnika “Idziemy”*, “Łódzkie Studia Teologiczne” 1 (2020), pp. 45–61; R. Leśniczak, *Wizerunek prezydenta elekta Andrzeja Dudy w polskich tygodnikach katolickich “Gość Niedzielny” i “Niedziela”*, “Politeja” 48 (2017), pp. 299–318; R. Leśniczak, *Wizerunek zgromadzeń zakonnych w prasie polskiej (2013–2016)*, Wyd. UKSW, Warszawa 2019; J. Szulich-Kałuża, *Kreowanie wizerunku Kościoła katolickiego w dyskursie polskiej prasy*, “Biuletyn Edukacji Medialnej” 2 (2018), pp. 69–81; R. Leśniczak, *The Pluralism of Spirituality in Press Coverage*, in: *Secularization and Development of Religion in Modern Society*, ed. L. Dyczewski, The Council for Research in Values and Philosophy, Washington 2015, pp. 141–155; A. Tasak, *Katolicyzm a liberalizm. Recepcja liberalizmu na łamach współczesnej, polskiej prasy katolickiej (wybrane zagadnienia)*, “Polityka i Społeczeństwo” 4 (2014), pp. 70–85.

⁵⁶ A. Wallentin, *Mowa nienawiści a Kościół katolicki we współczesnej dyskusji w Polsce w latach 2012–2017*, “Język. Religia. Tożsamość” 2 (2018), pp. 161–177.

⁵⁷ E. Kristanova, *Contemporary Polish Community Media and Democracy. An Example of Catholic Periodicals*, “Perspektywy Kultury” 4 (2021), pp. 405–414; R. Śpiewak, *Duchowny w mediach. Aktualne uwarunkowania i wyzwania*, in: *Dynamika przemian w mediach*, eds. A. Hess, M. Nowina-Konopka, W. Świerczyńska-Głównia, IDMiKS, Kraków 2019; R. Śpiewak, *Presence of Catholic Religious Content in Public Media after the 1992 Media Law*, “Łódzkie Studia

The position of the Church press in Poland can also be illustrated by the endeavours to establish a national Catholic-profiled daily newspaper.⁵⁸ After all, it was not until 1993 that the daily of the PAX Association *Słowo Powszechne* (est. 1947) could be rebranded *Słowo – Dziennik Katolicki*, having been granted the consent of the Church. Although the paper eventually met the formal requirements necessary and an ecclesiastical sub-editor was assigned to the editorial board, it ultimately failed to gain the support of the readers, which led to its closure. Therefore, it can be concluded that the previous poor reputation of the paper (including its political affiliation) of co-operating with the Communists, and its superficial dedication to Christian ideals, still mattered more to the Catholic reader than the new good practices and name. After 1998, the void was filled by *Nasz Dziennik*,⁵⁹ which has been the subject of several (mostly critical) press studies.⁶⁰ Karina Stasiuk-Krajewska discussed the nature of its discourse, its complex political theses, and the relationship between the authorities and the media that is discernible in its narrative,⁶¹ while Jacek Lindler noted the ‘phenomenon of frightening the readers’ in its content.⁶² Iwona Massaka conducted a comparative analysis of how the annexation of Crimea by the Russian Federation was covered in *Gazeta Wyborcza* and *Nasz Dziennik*,⁶³ while the juxtaposition of journalistic statements on martial law in Poland from *Gazeta*

Teologiczne” 1 (2018), pp. 155–175; M. Wielek, *Analiza czynników atrakcyjności współczesnej polskiej prasy wyznaniowej*, “Zeszyty Prasoznawcze” ¾ (2001), pp. 93–110.

⁵⁸ Attempts to establish a Catholic daily were made both in the second half of the 19th century and in the interwar period, Cf. E. Banaś, *Dzienniki katolickie w Polsce do 1939 roku*, “Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” 1 (1986), pp. 47–68; C. Lechicki, *Sprawa dziennika katolickiego w Warszawie*, “Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” 2 (1981), pp. 5–23.

⁵⁹ Cf. G. Łęcicki, *Media katolickie w III Rzeczypospolitej (1989–2009)*, “Kultura – Media – Teologia” 2 (2010), pp. 115–116.

⁶⁰ E. Nowak, R. Riedel, *Radiomaryjna subkultura polityczna – media katolickie jako podmiot systemu politycznego w Polsce*, “Studia Medioznawcze” 2 (2009), pp. 11–30; M. Starnawski, *Nationalist Discourse and the Ultra-Conservative Press in Contemporary Poland: A Case Study of “Nasz Dziennik”*, “Patterns of Prejudice” Vol. 37 (2003) No. 1, pp. 65–81.

⁶¹ K. Stasiuk-Krajewska, *Funkcje i struktura dziennikarskiego samoopisu – przypadek “Naszego Dziennika”*, “Dziennikarstwo i Media” 41–55 (2011), pp. 41–55.

⁶² J. Lindner, *Czym “Nasz Dziennik” straszy czytelników*, “Zeszyty Prasoznawcze” 3 (2012), pp. 98–116.

⁶³ I. Massaka, *Ramy interpretacyjne faktu przyłączenia Krymu do Federacji Rosyjskiej w prasie polskiej na przykładzie “Gazety Wyborczej” i “Naszego Dziennika” w okresie 15–31 marca 2014*, “Studia Medioznawcze” 2 (2016), pp. 67–79.

Wyborcza, Nasz Dziennik and *Rzeczpospolita* in 1989–2008 was transformed into a book published in 2013.⁶⁴

6. Conclusions

Throughout its long history, the Catholic press has remained diverse in its content and Church authorities have gone to great lengths to maintain its constant development during various historical periods. It has been adapted to the readers' needs and to the pastoral mission of the Church. After the initial period dominated by publications for priests and 'the masses', patronal and family-profiled titles began to appear. By addressing issues which are relevant to a given readership in a given period, editorial teams aimed to attract a readership with similar values. An example of a successful initiative in the era of the Second Republic of Poland is the quarterly *Verbum*, remarkable for the originality of its message and its intellectualism. Despite the political and social changes in the times of the People's Republic of Poland, Catholics founded *Tygodnik Powszechny*, which managed to gather around it a unique intellectual community even though it was subject to the same harsh censorship as other media. Editors of Catholic-profiled periodicals were often persecuted for ideological reasons. Among all the papers which (were) closed down between 1948 and 1953 or absorbed by the PAX Association, only a few were reactivated (in 1956 or in the 1980s).⁶⁵

The majority of the long-established papers have been digitised in Polish digital libraries and made available to modern readers⁶⁶ Despite this invaluable archive, only some have been discussed in dedicated monographs. Besides the obvious roles common for all types of media – informational, controlling, cultural or as a forum for public debate – the Catholic press in the 21st century still primarily plays an integrating and formative role. This study does not exhaust the issue of the state of research on the Catholic press, as it only indicates trends

⁶⁴ K. Kamińska, *Debata nad stanem wojennym w Polsce. Publicystyka "Gazety Wyborczej", "Naszego Dziennika", "Rzeczpospolitej", "Trybuny" oraz "Życia" w latach 1989–2008*, Aspra-JR, Warszawa 2013.

⁶⁵ In 1982 *Przegląd Powszechny* was relaunched, but *Tygodnik Warszawski* was liquidated in dramatic circumstances in 1948, and remained closed permanently, despite efforts to revive it.

⁶⁶ Cf. E. Kristanova, *Accessing the Political Press of the Second Polish Republic on the Internet*, "The Person and the Challenges" Vol. 11 (2021) No. 2, pp. 177–201.

in its development and draws attention to the most important publications, thus encouraging further research.

Bibliography

- Beczek P., *Przejawy pornografii według prasy katolickiej w II Rzeczypospolitej*, "Nasza Przeszłość" 33 (2020), pp. 227–257.
- Bibliografia katolickich czasopism religijnych w Polsce 1918–1944*, ed. Z. Zieliński, TN KUL, Lublin 1981.
- Bibliografia katolickich czasopism religijnych w Polsce 1945–1989*, ed. D. Wielgat, Lublin 1996.
- Bielak A., *Krytyka literacka w „Verbum”*, KUL, Lublin 2013.
- Bojarski J.J., Gzella A.L., *Katalog prasy i wydawnictw katolickich*, Lublin 1994.
- Caumanns U., *Die polnischen Jesuiten, der Przegład Powszechny und der politische Katholizismus in der Zweiten Republik: ein Beitrag zur Geschichte der katholischen Presse Polens zwischen den Weltkriegen (1918–1939)*, Forschungsstelle Ostmitteleuropa, Dortmund 1996.
- Chmielewski W., *Likwidowanie wydawnictw i prasy katolickiej w Polsce w drugiej połowie lat czterdziestych XX wieku.*, "Wychowanie w Rodzinie" 1 (2018), pp. 117–140.
- Czasopisma archiwów, bibliotek i muzeów Kościoła katolickiego*, ed. W.W. Żurek, KUL, Lublin 2015.
- Dutka W., *Typologia prasy parafialnej Kościoła Rzymskokatolickiego w okresie II Rzeczypospolitej*, "Rocznik Historii Prasy Polskiej" 11 (2008), pp. 35–56.
- Gieła J., *Polska prasa katolicka w diecezji wrocławskiej 1895–1939*, "Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne" (1989), Vol. 58.
- Gruszecki A., *Katolicy II Rzeczypospolitej o ustroju społeczno-politycznym*, Nomos, Kraków 2007.
- Guzewicz W., *Leksykon prasy katolickiej diecezji ełckiej*, Albertinum, Ełk 2015.
- Hańderek M., *Unia 1940–1948. Dzieje zapomnianego ruchu ideowego*, IPN, Warszawa 2019.
- Jagiello M., *Próba rozmowy. Szkice o katolicyzmie odrodzeniowym i „Tygodniku Powszechnym” 1945–1953*, Vol. 1–2, BN, Warszawa 2001.
- Jagiello M., *Trwałość i zmiana. Szkice o Przeglądzie Powszechnym 1884–1918*, Oficyna Przegładu Powszechnego, Warszawa 1993.
- Jakubowski Z., *„Przegład Powszechny” 1884–1985*, ANS PZPR, Warszawa 1987.
- Jarowiecki J., *Katolickie czasopisma dla młodzieży – tradycja i współczesność (1918–2000)*, "Gospodarka, Rynek, Edukacja" 4 (2014), Vol. 15, pp. 5–16.
- Kaleta A., *Polskie katolickie czasopiśmiennictwo misyjne w II Rzeczypospolitej*, PW Wega, Kalisz 2001.

- Kamińska-Chełminiak K., *Central Office of Control of the Press, Publications and Performance against the Catholic Press in the Late 50s and 60s. The Case of "Tygodnik Powszechny"*, in: *Social and Political Role of the Media*, eds. M. Łosiewicz, A. Ryłko-Kurpiewska, Gdynia 2015, Vol. 2, pp. 145–161.
- Kolasa W., *Historiografia prasy polskiej (do 1918 roku). Naukometryczna analiza dyscypliny 1945–2009*, Wyd. UP, Kraków 2013.
- Kolasa W., *Prasa Krakowa w dekadzie przemian 1989–1998. Rynek, polityka, kultura*, Wyd. AP, Kraków 1999.
- Kossewska E., Adamowski J., *Media wyznaniowe w Polsce 1989–2004*, Aspra, Warszawa 2004.
- Kristanova E., *Ilustrowany miesięcznik społeczno-kulturalny i literacki „Rodzina Polska” (1927–1939). Ogólna charakterystyka pisma*, in: *Ludzie i książki. Studia i szkice bibliologiczno-biograficzne*, ed. E. Andrysiak, Łódź 2011, pp. 283–301.
- Kristanova E., *Książka na łamach katolickich czasopism społeczno-kulturalnych w Polsce w latach 1945–1953*, Wyd. UŁ, Łódź 2012.
- Kristanova E., *On Literary Issues in Tygodnik Powszechny (1945–1953)*, LAP, Saarbrücken 2016.
- Lepa A., *Prasa katolicka w Polsce – szanse i zagrożenia*, in: *Pięćciolecie transformacji mediów*, ed. A. Słomkowska, Warszawa 1995, pp. 171–180.
- Leśniczak R., *Did Polish Nationwide Catholic Weekly Newspapers Support Andrzej Duda in the Presidential Campaign in 2020? A Case Study*, "Social Communication" 1 (2021), pp. 42–57.
- Leśniczak R., *Polish Catholic press and political communication of the Church on the basis of the 2000–2015 presidential election*, "Political Preferences" 18 (2018), pp. 37–56.
- Łęcicki G., *Media katolickie w III Rzeczypospolitej (1989–2009)*, "Kultura – Media – Teologia" 2 (2010), pp. 112–122.
- Łętocha R., *Fundamenty ideowe myśli społeczno-gospodarczej i politycznej ks. Jana Piwowarczyka*, "Polish Biographical Studies" 3 (2015), pp. 57–72.
- Mąkosza P., *Miejsce i rola współczesnych mediów w katechezie*, "Roczniki Pastoralno-Katechetyczne" 5 (2013), pp. 115–128.
- Orzełek A., *Spory o romantyzm i realizm historyczny na łamach prasy polskich katolików świeckich w latach 1945–1953*, "Przegląd Nauk Historycznych" 2 (2020), pp. 203–231.
- Pazik P., *Political Catholicism in Poland in 1945–1948. An Overview of Political Activity of Catholics*, "Kwartalnik Historyczny" 2 (2018), pp. 111–142.
- Pethe A., *Komunikowanie obrazem. Współczesna prasa katolicka w obliczu przemian technologicznych*, "Studia Ekonomiczne" 317 (2017), pp. 27–41.
- Pisarek W. (ed.), *Słownik terminologii medialnej*, Universitas, Warszawa 2006.
- Plis J., *Kościół katolicki w Polsce a prasa, radio i film (1918–1939)*, Wyd. UMCS, Lublin 2001.
- Romanow A., *„Pielgrzym” pelpliński w latach 1869–1920*, Instytut Kaszubski, Gdańsk–Pelplin 2007.

- Secler B., *Dwie dekady katolickich środków społecznego przekazu w Polsce (1989–2009)*, in: *Media dawne i współczesne*, ed. B. Kosmanowa, WNPiD UAM, Poznań 2010, pp. 71–86.
- Serafin M., „Przegląd Powszechny” w latach 1884–1989. Przyczynek do dziejów polskiego czasopiśmiennictwa katolickiego, „Zeszyty Prasoznawcze” 3–4 (2008), pp. 143–151.
- Słoń E., *Dostęp do informacji o współczesnej kieleckiej prasie parafialnej*, „Fides” 1 (2014), pp. 5–94.
- Stala J., *Ewangelizacja w misji Kościoła*, in: *Wybrane zagadnienia z katechetyki*, ed. J. Stala, Biblos, Tarnów 2003, pp. 347–373.
- Stala J., *Internet – Church – Communication*, „Studia Pastoralne” 7 (2011), pp. 566–574.
- Stefaniak J., *Polityka władz państwowych PRL wobec prasy katolickiej w latach 1945–1953*, Wyd. UMCS, Lublin 1998.
- Strzelecka M., *Trudne kompromisy. Środowisko „Tygodnika Powszechnego” wobec reform systemu oświaty i wychowania w latach 1945–1989*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2009.
- Strzeszewski C., *Katolickie czasopiśmiennictwo społeczne w Polsce w dwudziestolecu międzywojennym*, „Roczniki Nauk Społecznych” 6 (1979), pp. 29–49.
- Sukiennik E., *Prasa katolicka na Górnym Śląsku w służbie krucjaty trzeźwości w połowie XIX wieku*, „Seculum Christianum” 2 (2010).
- Szczepaniak M., *Prasa katolicka a polityka. Casus ks. Zygmunta Kaczyńskiego*, „Polonia Sacra” 3 (2017), pp. 193–211.
- Śpiewak R., *Gazeta Katolicka – pismo duchowieństwa i ludu polskiego na Śląsku w latach 1896–1910*, Kraków 2006.
- Śpiewak R., W. Widera, *The Mission of the Catholic Church for the State in the Discourse of “Gosc Niedzielny” during Poland’s Interwar Period*, „Religions” 12 (2021) <https://doi.org/10.3390/rel12030188>.
- Tasak A., *Katolicyzm a liberalizm. Recepcja liberalizmu na łamach współczesnej, polskiej prasy katolickiej (wybrane zagadnienia)*, „Polityka i Społeczeństwo” 4 (2014), pp. 70–85.
- Umiński W., *Czasopisma wydawane przez Zgromadzenie Księża Misjonarzy św. Wincentego w XIX i XX w.*, „Folia Historica Cracoviensia” 12 (2006), pp. 119–129.
- Wallentin A., *Mowa nienawiści a Kościół katolicki we współczesnej dyskusji w Polsce w latach 2012–2017*, „Język. Religia. Tożsamość” 2 (2018), pp. 161–177.
- Wrzos M., *Od czasopism do Web 3.0. Polskie media misyjne po Vaticanum Secundum. Część pierwsza: Rozwój środków społecznego przekazu oraz nauczanie Kościoła na ich temat w polskim czasopiśmiennictwie misyjnym*, „NURT SVD” 2 (2018), pp. 85–108.